

դէպ յարգանք կ'ունենան և մտիկ կ'ընեն անոր: Մշակները չեն վարանիր . . . այդե-
զորմին գաւազն իսկ սպաննելէ:

Մատնութեան զիշեր. Գեթսեմանի ձո-
րին մէջ՝ լքուած իր աշակերտներէն, կը
տեսնէր Յիսուս լապտերներու տոգոյն լոյ-
սով, զինուած ամբոխ մը որ կուգար զինք
ձերբակալելու: «Զով կը փնտռէք» կը հար-
ցընէ Յիսուս անոնց ձեռքէն, աստուա-
ծային իր անձովն ու հմայքով լեցուն ապ-
շեցնելով ամբոխը:

Այս հմայքը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ
ուժ մը, որով լեցուցած և ապաւորած էր
Ան միշտ մարդոց հոգիները: Բարութեամբ,
մարդասիրութեամբ լեցուն այս հմայքը և
համապարփակ սէրը Գրիստոսի բնութիւնն
իսկ է. ու ինչպէս որ չէր վարանած խո-
նարհարար ծնիլ անչուք այրի մը մէջ այն-
պէս ալ չվարանեցաւ աւելի խոնարհու-
թեամբ խաչուելէ մարդոց մեղքերուն հա-
մար, կենդանի օրինակով մը ցոյց տալու
համար թէ ունի ևս քան զայս սէր ոչ ոք
ունի, եթէ զանձն իւր զիցէ ի վերայ բա-
րեկամաց իւրոցոյ:

Աշխարհի վրայ բոլոր իշխանութիւն-
ներն ու բոլոր վարդապետութիւնները ան-
ցաւոր են. միայն Գրիստոսնէական հաւատքն
է որ անանց է վասնզի հիմնուած է ոչ թէ
բռնութեան՝ այլ սիրոյ և բարութեան վրայ:

Յիսուս չեկաւ օրէնքները փոխելու,
այլ լնուլ զօրէնս և յարումն օրինաց սէր էն:

Յոյսէն և Հաւատքէն ալ գերադանց է
սէրը, որովհետեւ կը յուսանք օր մը միա-
նալ Մեծ — Սիրոյն, կը հաւատանք Անոր
նախասնամութեան, բայց կը սիրենք ու
պիտի սիրենք Զինքը ոչ միայն աստենա-
կան կեանքին մէջ այլ անգեղնականին մէջ
ալ:

ԶՍԻԷՆ ԱՔՂ. Զ.

ԳՐԱԿԱՆ

ՄԿՐՏԻՉ ՊԷՇԻԿՍՏԵԼԵԱՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Բ) — Շնորհիմն, որ Մ. Պէշիկպաշեանի
բանաստեղծութիւնը պիտակող, ամենէն
ընդունուած առաքինութիւնն է, ողջուցը
ինչպէս յետ մահու անոր վարկը զաւար
պահող: Դժուար է սակայն ճիշդ տարազ-
ներ գործածել որոնք յաւակնէին բացա-
տրել սա չեմ ըսեր յատկութիւնը, բայց
մասնաւոր յարգարանքը, խնամքը, վայել-
չութիւնը, զո՛յ՝ անոր ամենէն տկար տա-
ղերուն ալ ներսը, լաւագոյններուն տուող
անհաւասարելի իրենց կերպարանքը: Գրա-
դիտութեան դասագիրքերը ոճի ընդհանուր
յատկանիշներէն մէկը կը դաւանին շնորհը:
Այդ վստահութիւնը բաշխեցէք դուք այդ
գիրքերուն միամտութեան ու ջանացէք ա-
ւելի իրաւ, ստուգելի իրողութիւններու ա-
պաւինիլ հասկնալու համար թէ ինչու անկէ
աւելի տաղանդաւոր, անոր ապրումներուն
որով մասին հաղորդ, մեր մէկ ուրիշ բա-
նաստեղծը՝ Պետրոս Դուրեան մեզի չթելա-
գրէ ոճի այդ աւագ յատկանիշին, շնորհիմն,
զգայութիւնը: Իրաւ է որ բանաստեղծ Պէ-
շիկպաշեանին օրերը, անոր գտած վարկը,
հիւանդ բայց քաղցր իր հմայքը կը գաշ-
նաւորուին անկէ մեզի հասած արդիւնքին
ծոցը: Բայց խնդրական՝ ոճի յատկանիշի մը
վերածել յաւակնիլ ներքինահոս այդ յօրին-
ուածքը մեր ամենէն մտերիմ՝ ծորումնե-
րուն — բանաստեղծութիւնը բաւ՝ ըլլալէ
առաջ խորքէ միշտ — որոնց մարմինները
պիտի ըլլան արուեստի գործերը: Ոմանք
ուղեցին այդ ելիքերգներուն մէջ, իբր գաշ-
նակութեան աղբիւր, գտնել կարծել ար-
դիւնք մը մեր զմայելի գրաբարէն, որմէ
այդ սիրերգները՝ սրտայայտ վկայութիւն-
ներ անշուշտ, բայց որով գրուեցան, մա-
նաւանդ անցնող դարու կէսերուն, մեր
լեզուական արժանիքներու յայտարար մի-
այն ու այնքան անբաւական տաղաչափու-
թիւններ: Հիւրմիւզի Բարսեղեանը սրբարան

մըն է զբարարեան շնորհին, առանց բանաստեղծութիւն ըլլալու: Ձայնական կորով, լիահունչ առուգութիւն, յորդ ձայնագեղութիւն մենք կը գտնենք դարձեալ Բագրատունիի, Ալիշանի տաղերուն մէջը որոնք միշտ քիչ կը պատկանին բանաստեղծութեան: Վէճ մը չեմ ուզեր ստեղծել, Մէջտեղն են Ա—Ջէֆէ—Ալէքսանդրէ և Հրապարակ թերթումները, Գաբրիէլ և Լաւրէնտի Գեորգիան շայնքը: Կարդացէք զանոնք իրարու ետեւէ որպէսզի համոզուիք թէ զբարարը դեր մը չունի Պէշկիթաշեանի շնորհը յօրինելու ինչպէս Ալիշանի անարուեստ ջերմութիւնը պաշտպանելու հարկերուն առջև: Յետոյ, նախնեաց բարբառով մեզի հասած քերթողական գեղեցկութեանց հոյլին մէջ ես չեմ հանդիպած համագումար այն քաղցրութեան, դաշնաւոր կշռութիւն որոնք Պէշկիթաշեանի եղբերակները կը մասնաւորեն, իրաւ բանաստեղծութեան անտարկելի կնիքովը: Վերը տեսաք փորձ մը, այդ տաղերէն մէկը արեւմտահայ բարբառին վերածելու: Իմ ջանքը ջանքն էր հոգեկան հարազատութիւնը գտնելու, մօտիկը մնալով բանաստեղծին ոչ միայն կըշռոյթին այլեւ բառերուն: Հոգեկան հարազատութիւնը հոս աւելի պատասխանատու տարազ մըն է քան նմանողութիւնը: Եթէ իմ փոխադրութիւնը չէ վրիպած իր առաջագործութիւնը նուաճելու մէջ, ասիկա կը մնայ պարտական բանաստեղծին և ոչ թէ փոխադրողին: Ու ահա ուրիշ ալ իրողութիւններ, այդ զբարար տաղաչափութենէն ծնունդ առած: Շլացուցիչ է Բագրատունին: Յուզիչ՝ երբեմն Ալիշանը, քաղցր կիրքին թանկութեան մէջ երբ կ'արձակէ իր միտքը գէպի արտերը իր պապերուն հոգեստանին: Միշտ սխալովն համ մը կայ տաղաչափ Հիւրմուզին նախադասութեանց յարդարանքին ներքը: Խրիմեան (գրած է Հրապարակներուն նախնեաց բարբառով) երբեմն ժողովրդական պարզութիւն, տաքութիւն, հաղորդականութիւն կը յաջողի թելադրել իր շքեղ բառակոյտովը: Արտօնութիւն կու տամ ես ինծի ըսել կարենալու որ առանձին առանձին, այս հեղինակներէն իրրեւ տեսակարար խտութիւն իմ մէջ տեղ առնող սա զգայութիւնները, որոնցմով մենք կը մասնաւորութիւնք մեր ամէն բանին մէջ, Պէշկիթաշեանի տաղերուն ներքը կը դաշնաւորուին, առանց իմ գիտնալուս, կը համա-

դրուին, մանաւանդ հիմա, երբ ժամանակը փչրած է զբարար զորդ բանաստեղծներուն վարկը, լեզուական փառքը, ասոնց փոշիներուն տակ խղիւղով այն պուտ մը շնորհը որ ապրողին բաժինն է սա աշխարհի երեսին: Պէշկիթաշեան զինքը կանխողները մեզ կ'ընծայէ, հազիւ տառապելով ահազանգային զժբախտութենէ մը: Կայ իր հէքեաթը, աննման նմանողի: Անշուշտ մեզքը չի ծածկուել իր նոյնիսկ համբաւին ծիրանիովը, Դիտել կուտամ որ իր թարգմանութիւնները, նմանահանութիւնները (Թալաթ Բաշթաշեան) միշտ կը պատկանին իր ձախտականքներուն զուտին: Եղբերակացի Պէշկիթաշեանը վեր է անանցնողքեան, հետեւալուքեան վրէպներէն որոնք պիտի ըլլային կործանած ոչ թէ իր փառքը, այլ իր բանաստեղծութիւնը: Կարդալ Պէշկիթաշեանի տաղերը — միշտ յաջողականները — կը նշանակէ ազատագրուիլ ինքիւրեմէն, երկտասարդանալ, նոյնիսկ մանկանալ: Բաղցրանալ՝ երբ մեր ներկան, աւելի քան լեզի, կը թունաւորէ մեր արդէն ժանգաւոր զգայաբանքները: Հպարտանալ՝ պատկերին դիմաց այն կատարելութեան, շնորհին, իրաւութեան որ մեր բանաստեղծութեան կատարականքը կը յօրինէր, կայ քառսուն տարի, ու կը պահէ դեռ այդ կատարականքը մեզմէ շատերուն համար որոնք իրենց ժողովուրդէն ամէնալու չափ անսիրտ չծնան: Ու ապրիլ ինչպէս այդ տղուն տրուեցաւ այդ անորակելի հանդէսը ցաւի ու վայելքի, խանդի ու սուսակտուր՝ բեկումի, ծարաւին ու կարօտին որոնք անոր երկտասարդ մարմինը վերածեցին մաղմաղ կրակի՝ . . . այսօր ալ բաժինն է մեզմէ շատերուն: Կարդալ Վարուժանը՝ ապրիլն է այդ տղուն հրայրքը զոր կը յօրինեն մեր արիւնն ու ճակատագիրը, մեզ զարնող բոլոր տրտմութիւնները ու մեզ թնաւորող բոլոր երազները: Կարդալ Վահան Թէքէեանի՝ կը նշանակէ, միշտ մեզմէ շատերուն համար, կրկնել Մկրտիչ Պէշկիթաշեանի տոմարն, ոչ միայն Վահան Թէքէեանի հաշույն, այլեւ մեր հաշույն: Սփիւռքը հազիւ կը հասկնայ այս ամէնը: Մեր ամենէն շնորհալի բանաստեղծը չենթարկուեցաւ անշուշտ սփիւռքին կողմէ այն անսիրտ որքան անխելք ուրացումին որուն փաստը տուին արեւելահայ քննադատները: Բայց ազդուած է չուրեքէ: Հասկցուցէք այդ ինքնաբաւ տղոց որ Մ.

